

הכוח המניע במלכות הרביעית - לכלות כל דבר חוץ ממנה

ולכך המלכות הזאת היא מבקשת שתהיה היא הכל, ולא יהיה אחר עמו במציאות כלל. ולא כן מלכויות הג' הראשונות³⁷².

כי לכל אחד מן ארבע מלכויות היה לו מידה מיוחדת. וזה, כי מלכות הראשון - הוא מלכות בבל, היתה מבקשת החשיבות, להיות חשוב על כל. וכמו שאמר דניאל (ב, לח): "אֲנִי הוּא רֵאשָׁה דִּי דְהֶבְלָא", כלומר שהוא ראש בחשיבות היותר. וזה (הטעם) שהיה מבקש הגבהתו על הכל, וכמו שראה אותו דניאל חיה ראשונה, דומה לארי (שם ז, ד). כי ארי הוא החשוב בחיות, כמו שאמרו (חגיגה יג, ב) מלך בחיות - הוא ארי. ולא היה מבקש (אלא) רק החשיבות היותר גדול. ולכך ראה שיש לה "גדפין דנשר" (דניאל ז, ד), שהנשר עוף השמים, פורח למעלה למעלה.

אבל המלכות השנית - אמר עליה (שם ב, לב): "חֲדוּהִי וְדַרְעוּהִי דִּי כְסָף", כי המלכות הזו היה אוהב לאסוף העושר, ו"אֲהֵב כְּסָף לֹא יִשְׁבַּע כְּסָף" (קהלת ה, ט). והמלכות השלישית - ראה אותו (דניאל ב, לט) נחושת, על ידי שהיה עז וזריז לילך

הערות - ילמוד ענוים דרכו

372 כפי שיתבאר - גם מול בורא העולם. בניגוד למלכויות האחרות שהכירו בבורא עולם, המלכות הרביעית כופרת בו. ז"ל הפסיקתא רבתי יד: "זו מלכות רביעית, שלא קיבלו עליהן עול של הקדוש ברוך הוא. ולא היה שלא קיבלה (אלא שהיא גם) מחרפת ומגדפת, ואומר: 'מי לי בשמים'". וכן האדם הוא הנמצא היחיד שמסוגל לקנא בבורא עולם ולכפור בו, כי יש בקרבו את היצר של "השליטה על הכל". וכמו שאומר הנחש: "והייתם כאלוהים יודעי טוב ורע". וז"ל הראי"ה באוה"ק ב עמוד שצז: "יש יצר הרע נסתר מאד במעמקי הנפש, קנאה מרקבת עצמות, המביאה רפיון ומחשכים לכל רעיון של אורה. הקנאה היא מוזרה. רבים לא יכירוה, מפני שישנם כמה גורמים שמונעים את השפה מלהביעה, אבל היא ישנה, נרדמה היא במחבואי הנפש האנושית, והיא יוצאת לפעמים בצורות שונות, חוץ מצורתה האמיתית, כדרכן של כל התוצאות של הקנאה שאינן מתלבשות כי אם במלבוש נוכרי, ונושאות עליהן תמיד שם זר. הקנאה המוזרה הזאת היא הקנאה באלוהים, האדם מקנא הוא באלוהים על אושרו האין סופי, על שלמותו המוחלטת. הקנאה הזאת גורמת עקמימות הדעת וחשכת המחשבה, טמטום השכל ורוגז הרוח, וכשכל האמצעים אינם מספיקים להכיל את זעמה היא מסיימת בכפירה מוחלטת, כדי להסיר מהנפש הכואבת, אכולת הרקב. את העוקץ של הקנאה, הדוקר גורא".

ועיין שם שכתב הרב שתי דרכים כיצד לתקן קנאה זו: א. ההכרה שהאושר האלוהי קיים בכל הווית המציאות; ב. התבטלות מוחלטת לה' עד כדי ההתכללות במלכותו, עד כדי היות האדם עצמו איש אלוהים שרצונו פועל בכוח אלוהי. שתי אלו מופיעות במלך המשיח ובימות המשיח. יש להעיר שיש קשר בין המלכות השנייה לרביעית. כי ברגע שהאדם כופר במלכות שמים ופורק מעליו כל עול, הוא מגיע לאידיאליזציה של תאוות החומר. ולכן יש קשר בין עשו הרומז למלכות השנייה לבין מלכות אדם הרומזת למלכות הרביעית. תמיד הכפירה מביאה לסיאוב.

מסלול 1: יום ה לפרשת וישב

מסלול 2: יום ב לפרשת וישב

ולכבוש ארצות למרחוק (לשון נחישות). ולכך מלכותו שהיה תקיף ועז כמו נחושת, שהוא עז. וקראו אותו נמר (שם ז, ו), שהוא עז פנים.

והרביעי - כוחו היה על ההשחתה (שמבטלת כל קיום של דבר אחר מלבדה), ולפיכך נמשל (שם ב, מ) לברזל, אשר הוא מחתך ומשחית הכל.

ולפי זה מלכות שנייה - הוא כנגד כוח גופני שהוא באדם, ומלכות יוון - כנגד הכוח השכלי שבאדם. ותבין כי מלכות שנייה לא היה כוונתו (אלא) רק ליטול מהם עולם הזה, להרוג ולאבד אותם מגופן, וליטול מהם עולם הזה הגופני. ומלכות שלישיית לא היתה מבקשת (אלא) רק ליטול מהם התורה השכלית. ולכך ראה אותו דניאל כמו הנמר שהוא עז. ולכך היה נוהג במידה זאת במלכותו, כי העז פנים הוא עומד כנגד אחר ומתנגד לו, ואינו רוצה שיהיה לאחר שום מעלה, רק הוא עומד בעזותו נגדו. ולכך המלכות הזו היתה עומדת כנגד ישראל בעזות, ולא רצו שיהיו שומרים דת שלהם, כמו שהוא מנהג העז שהוא מעיז כנגד אחר. ואין עושה דבר זה (כדי) שיהיה גדול וחשוב, כמו שהיה מידה זאת למלכות הראשון, ולא שהוא עושה כדי שיהיה הכל תחת רשותו (=לתועלת), רק שהוא עומד נגד אחר ומתנגד לו שלא יהיה לכשנגדו שום מעלה, וכך מלכות יוון. ולא היה להם תועלת מה, רק כמו עז פנים, שאינו נהנה בעזותו, רק מה שהוא מתנגד אל אחר.

ולפיכך כשם שמלכות ראשון ראה אותו נבוכדנצר הרשע "רישא דהבא" - על שם החשיבות, כמו שאמר לו דניאל "אנת הוא רישא די דהבא". וראה מלכות שנייה - שהיא כסף, וכבר אמרנו מפני שהיה כל ענינו לאסוף ולקבץ העושר, כמו שהתבאר. וכך בשביל העזות שיש במלכות שלישיית, ראה מלכות שלישיית של נחושת, מפני שהיא עזה, שנאמר (ישעיהו מה, ד): "וּמִצְחָךְ נְחוֹשֶׁת... ויראה כי בשביל כך היה לנמר שראה דניאל ארבע גרפין של עוף, שבשביל שהיו עזים, הלכו לכבוש את כל העולם. כי מי שאינו עז, יש בו כובד הטבע, ומבקש ההנחה (=המנוחה), ואינו מבקש התנועה. אבל מי שהוא עז, הוא כמו אש, כמו שאמרנו למעלה, כי העז הוא כמו אש, אשר אין לו ההנחה כלל. ולכך היה מלכות הזו משוטט בכל העולם. ולפיכך אלכסנדר, שהוא עיקר במלכות שלישיית, הלך לכבוש כל העולם, כמו שידוע שהלך לכבוש את כל העולם, מה שלא עשה שום מלך...

אמנם מלכות הרביעית, מפני שרואה עצמה שהיא כל ואין זולתה³⁷³, ולכך היא רוצה

הערות - ילמד ענוים דרכו

373 וכן הוא בספירות: בכל כנגד הגדולה - היא החסד, שרוצה להתגדל על הכל, וגם החסד שעושה הוא על מנת להתכבד. ופרס כנגד גבורה, כי גודל ריבוי התאוות מתגלה דווקא בהתגברות שכביכול יש לו ריבוי ואינו צריך לקבל עוד, כמו שעשו התגבר תחילה מלקבל מנחת יעקב משום ש"יש לי רב", וכן אחשוורוש - "הכסף נתון לך". ויוון כנגד תפארת, שהיא הופעת השכל והחכמה והיא כנגד התורה

מסלול 1: יום ה לפרשת וישב
מסלול 2: יום ב לפרשת וישב

שלא יהיה נמצא אחר³⁷⁴. ולכך היא משחיתה הכל, ואין זה (אלא) רק השחתה. ולכך ראה דניאל את החיה הזאת שיש לה שיניים של ברזל, כי הברזל הוא משחית ומקצץ את הכל, וכמו שבארנו במקומו. שכל ענין מלכות זה רק להשחית. וכמו ששרפה בית אלוהינו, והשחיתו אותו. ואין זה (אלא) רק השחתה, שאין יותר על זה. ואף כי המלכות הראשון גם כן שרפה בית אלוהינו, דבר זה מפני שהיו רוצים לכבוש את ישראל תחת ידיהם, ולא היה זה משום השחתה. רק בשביל כי המלכות הזאת רוצה שיהיה מתנשא על הכל, כמו שביארנו למעלה, ולפיכך היו כובשים ישראל. ומפני שהיו רוצים בכיבוש גמור, היו כובשים ושורפים את הכל. אבל מלכות הרביעית, שכבר היו תחת ידיהם מקודם, ועם כי מרדו בהם בדבר קטון כמו שידוע, מכל מקום בוודאי היו תחת ידיהם ורשותם. ולא היה דבר זה (אלא) רק להשחיתם, ומצאו עילה (=סיבה) להשחית אותם.

שאלות מנחות:

- ✦ מדוע חשוב להגדיר את הכוח של כל מלכות הנלחמת בישראל?
- ✦ מה הכוח המניע את המלכות הרביעית? מדוע זה קשור לכך שכל כוחות האדם נמצאים ומופיעים בה?
- ✦ מדוע רק המלכות הרביעית כפרה לגמרי באלוהים?
- ✦ מדוע גלות זו ארוכה כל כך? מדוע מלכות זו נמשלת ל"תהום שאין לה חקר"?

הערות - ילמד ענוים דרכו

374 וזה ענין "בני בליעל" שמופיעים בפילגש בגבעה, שלא היה זה יצר של עריות להנאה יצרית, אלא התעללות עד שלא היה מקום בגופה שלא היו ניכרים סימני ההתעללות. כי יצר ההתעללות הוא להפוך את השני לחפץ, לחסר אישיות ולשלוט בו ולעשות בו כל חפצו. ויצר זה הוא היצר של "פריקת עול" כי כל עניינו לשלוט על הכל. לא כדי להשיג כבוד או תועלת אחרת, אלא רק כדי לחוש שאין עוד מלבדו שולט ומושל.

חז"ל מקבילים את שלוש המלכויות לשלושת החטאים: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. המלכות הרביעית היא כנגד חטא לשון הרע שהוא "כנגד כולם", וכמו שביאר המהר"ל שהמלכות הזאת היא כנגד הדיבור. ועל לשון הרע נאמר: "אֲשֶׁר אָמְרוּ לְשִׁנְנוּ נִגְבֵּיר שְׁפָתֵינוּ אָתְנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ", ששורש היצר של בעל הלשון הוא שפורק מעליו עול מלכות ה', כי כל עניינו להרגיש שבדיבורו הוא שולט בכל. וזהו שנאמר: "אם ישך הַנֶּחֱשׁ בְּלֹא לְחֵשׁ וְאֵין יִתְרוֹן לְבַעַל הַלְשׁוֹן". וכן אמרו בתענית ח, א: "לעתיד לבוא מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש, ואומרים לו: ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, אתה מה הנאה יש לך? אמר להם: ואין יתרון לבעל הלשון".

מסלול 1: יום ה לפרשת וישב
מסלול 2: יום ב לפרשת וישב